

ОСОБИСТІСНЕ ДОРОСЛІШАННЯ ГРОМАДЯНИНА В ПЕРІОД ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОТИСТОЯННЯ

Т.С. Гурлева, кандидат психологічних наук
Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ

У ситуації гібридної війни, інформаційного протистояння, деструктивного інформаційно-психологічного впливу на думки і поведінку сучасного громадянина, перед психологічною наукою стоїть завдання вивчення причин піддатливості людини до агресивного медіа-впливу і визначення психологічних умов попередження й подолання нездатності особистості протидіяти негативним інформаційним технологіям.

Дорослішання, зазначають вчені, є етапом онтогенезу людини, який триває від 11-12 до 20 років і охоплює підлітковий вік, ранню та зрілу юність. Головною його особливістю є перехід від дитинства до дорослості. Період дорослішання характеризується якісними і кількісними змінами у біологічній, психологічній, особистісній і соціальній сферах людини. Особливо актуальними в період дорослішання є потреби особистості у самоствердженні, самовираженні, самореалізації і саморозвитку [1].

З іншого боку, особистісна зрілість-незрілість (у різних сферах) характерна і для людей старшого віку, що визначається зрілістю суспільства і встановлює рівень його розвитку. Доросла людина не завжди є зрілою (соціально, морально, духовно тощо), а значить ще перебуває у процесі дорослішання. С.М. Панченко пише, що реформаційні процеси, які сьогодні відбуваються у суспільстві, з особливою гостротою висувають вимоги до людини як до соціально зрілої особистості, визнають вирішальною роль суб'єкта, який здатний здійснювати соціальні зміни і змінюватися сам. Чим прогресивнішим є суспільство, тим досконалішу, більш зрілу особистість воно вимагає і формує для здійснення своїх завдань. З іншого боку, зазначає він, чим вища соціальна зрілість людей, тим швидше рухається суспільство у

своєму прогресивному розвитку. У самому широкому розумінні «особистісна зрілість» визначається як вищий рівень розвитку людини, пов'язаний з формуванням і стабілізацією у неї певних якостей [2].

Водночас, «...є приклади як ранньої зрілості, так і дорослої інфантильності», вважає Ю.Г. Долінська [цит.за 2, с. 311]. Дорослу інфантильність часто-густо виявляє сучасний громадянин, у тому числі стосовно здатності протидіяти агресивному медіа середовищу і споживання величезного масиву інформації в сучасних складних політичних, соціокультурних умовах. Тому постає питання психологічної допомоги у процесі особистісного дорослішання як молоді, так і дорослого населення.

Психологічна зрілість, дорослість особистості, яка включає сформовані цінності і смисли, світогляд, свідомі переконання, впевненість у собі і своєму оточенні, відповідальність перед собою та іншими людьми, гідність і достоїнство тощо, – все це в значній мірі виступає запорукою внутрішньої протидії людини агресивним медіа-впливам. Але *психологічне дорослішання* є процесом, який характеризується періодами змін, ростом і спадом, прогресивними і регресивними тенденціями. Можна говорити про те, що наше суспільство, або принаймні його частина, певною мірою не є зрілим, переживає фазу дорослішання перед викликом, яким є факт «інформаційної навали», виявляючи неготовність її сприймати, певну розгубленість перед різними технологіями, невміння їх розпізнавати і правильно на них реагувати.

На процес дорослішання юних і дорослих громадян нашої країни впливають як внутрішні, так і зовнішні фактори. Серед останніх слід особливо підкреслити складні маніпулятивні технології, які враховують особливості матеріального, суспільного, духовного тощо життя людей. Ті, хто створюють маніпулятивні технології, не обходять увагою питання особистісного дозрівання людини, чим гальмують чи спотворюють процес дорослішання і досягнення зрілості: дехто постає перед загрозою втратити критичність, автономність, відповідальність, минулі здобутки у процесі

особистісного розвитку, напрям до власної суб'єктності, і стати керованою, безініціативною людиною, залежною від думки авторитета.

У сучасних кризових умовах надзвичайно важливе значення мають наміри і вміння вести *діалог з населенням через ЗМІ*. Статті, виступи на радіо, телебаченні і в Інтернет – це не просто неживий, байдужий «медіа-матеріал». За кожним посилком, повідомленням (message) завжди стоять конкретні люди: журналісти, науковці, громадські діячі, політики та ін., які мають за мету інформування людей щодо тих чи інших питань, вирішення нагальних життєвих та соціальних проблем, які намагаються справити враження, донести певні смисли, сформувати наміри людей, скорегувати їх поведінку. Деструктивний, маніпулятивний вплив переслідує зміни настрою, переконань, світогляду людини або цілої верстви населення, на які розраховує маніпулятор. Конструктивний медіа-вплив набирає характеристик спілкування, смислового обміну між учасниками взаємодії на засадах обопільної поваги і довіри.

На сьогодні вміння особистості вести міжособистісний діалог (а також внутрішній діалог) розглядається як умова протидії впливу медіа-технологій. Діалогічне спілкування, яке будується і здійснюється безпосередньо через ЗМІ, здатне допомогти людині правильно, критично і зацікавлено сприймати і розуміти медійну інформацію, довіряти собі, бути толерантним до інших думок, формувати і зміцнювати власну життєву позицію, психологічно зростати, ставати по-справжньому зрілою особистістю, яка здатна з позиції «дорослого» творити власне життя і майбутнє своєї країни.

Література

1. Вікова психологія [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. – К. : Академвидав, 2005. – 359 с. – (Альма-матер).

2. Панченко С. М. Особистісна зрілість: сутність і перспективи актуалізації в умовах післядипломної освіти / С. М. Панченко // Вісник

післядипломної освіти. – 2010. – Вип. 1(2). – С. 308-316. – Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpo_2010_1%282%29__37